

Ostrowska, Teresa

"Sylwetki chirurgów polskich", pod red.
Józefa Bogusza, Witolda Rudowskiego,
Wrocław 1982 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 29/2, 473-474

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w drugim wydaniu (nakład 3000 egzemplarzy pierwszego wydania nie pokryje z pewnością zapotrzebowania!), stanowić będzie dla historyków medycyny i farmacji, a także dla badaczy dziejów Gdańska, ważne uzupełnienie dotychczasowej wiedzy w tym zakresie i inspirację do dalszych badań.

Tadeusz Brzeziński
(Szczecin)

Sylwetki chirurgów polskich. Pod red. Józefa Bogusza i Witolda Rudowskiego. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wrocław 1982, 224 ss. + 110 ilustr.

Staraniem Zarządu Głównego Towarzystwa Chirurgów Polskich w czasie 50-ego Jubileuszowego Zjazdu Chirurgów Polskich w Krakowie w 1980 r. zorganizowano wystawę plakatową poświęconą polskim chirurgom. Przy organizowaniu tej wystawy współdziałało 11 akademii medycznych. Materiały z wystawy zostały następnie wykorzystane do specjalnego wydawnictwa, które ukazało się dzięki staraniom Wydziału VI Nauk Medycznych PAN i Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Druk książki ukończono w kwietniu 1983 r.

Książkę poprzedza *Słowo wstępne* pióra Józefa Bogusza. Następnie podano wykaz nazwisk chirurgów według ośrodków, w których opracowano ich biografie i w których skupiła się ich działalność. A zatem Białystok reprezentują 3 biografie, Gdańsk — 3, Katowice — 6, Kraków — 12, Lublin — 6, Lwów — 5, Łódź — 6, Łódź, Wojskową Akademię Medyczną — 5, Poznań — 8, Szczecin — 7, Warszawę — 32, Wilno — 5, a Wrocław — 7. Ponieważ niektórzy chirurdzy działali w dwóch lub nawet trzech ośrodkach, nazwiska ich powtarzały się i na plakatach wystawy, i również w wymienionym wykazie. Natomiast w książce wśród szkiców biograficznych uniknięto powtórzeń, ułożono bowiem nazwiska w kolejności alfabetycznej.

Wspomniane szkice biograficzne stanowią właściwy zrab książki. Obejmują one 100 życiorysów, w tym nie tylko najwybitniejszych profesorów, ale także i innych chirurgów, nie posiadających naukowych tytułów, którzy przyczynili się do rozwoju tej dyscypliny. Spośród nich 5 urodziło się w XVIII, 63 — w XIX, a 32 — w XX wieku. Poszczególne życiorysy nie przekraczają jednej strony druku i są interesująco napisane. Poza dość szczegółowymi danymi biograficznymi i charakterystyką działalności naukowej autorzy niejednokrotnie podają informacje o bardziej osobistym charakterze, dotyczące m.in. stanu zdrowia prezentowanych chirurgów — co przecież bardzo rzutuje na ich działalność zawodową — i zainteresowań pozazawodowych. Każdy życiorys jest podpisany przez jego autora (autorów).

Przy biogramach są zamieszczone podobizny chirurgów — odtworzone na podstawie fotografii bądź rzeźby czy rysunku. Ponadto znajdują się reprodukcje niektórych kart tytułowych ich prac lub prac związanych z ich działalnością. Książkę zamyka indeks nazwisk.

Publikacja ta, opracowywana przez duży zespół ludzi i to przeważnie nie będących historykami medycyny, nie jest wolna od usterek. Należy do nich np. umieszczenie Feliksa Oleńskiego przy ośrodku wileńskim, a nie białostockim. Uderzają też dysproporcje w potraktowaniu poszczególnych ośrodków. Ponadto pominięto wielu zasłużonych chirurgów. Z Warszawy warto byłoby wymienić jeszcze np. Ludwika Koehlera i Adolfa Wojciechowskiego; z Krakowa — Aleksandra Bossowskiego, z Wilna — wybitnych XIX-wiecznych profesorów chirurgii — jak Seweryn Gałęzowski, Józef Korzeniowski, Jan Niszkowski, Wacław Pelikan i Konstanty Porcyanko. Autorzy bowiem nie wymienili żadnego z XIX-wiecznych

wileńskich chirurgów! Przy biogramie Ludwika Bierkowskiego mylnie podano tytuł założonego przezeń czasopisma jako „Roczniki Kliniki Chirurgicznej”, gdy w rzeczywistości był to „Rocznik obejmujący zdanie sprawy z czynności Kliniki Chirurgicznej i Położniczej Uniwersytetu Jagiellońskiego”. Omyłka ta tym bardziej dziwi, że kartę tytułową „Rocznika” zamieszczono przy biogramie Bierkowskiego.

Podanie ilustracji — opartych na rysunkach (w przypadku Gdańszczan) — wydaje się nieporozumieniem. Autorzy niewątpliwie chcieli jak najlepiej, ale o ile taka ilustracja na plakacie może wprowadzić pewne urozmaicenie, o tyle nie nadaje się do wydawnictwa naukowego, mającego wartość historyczną. Szkoda też, że materiały ilustracyjne, zdobyte nieraz na pewno z dużym trudem, nie zamieszczono na papierze kredowym, skąd można by robić reprodukcje. Wypada również żałować, że nie została przy nich podana proveniencja, co ułatwiłoby dostęp do nich.

Dużo krytycznych uwag nasuwa indeks. Nie obejmuje on nazwisk wymienionych w *Słowie wstępnym* ani autorów biogramów. Przy nazwiskach, nawet polskich, nie zawsze jest podany inicjał imienia. Są też drobne pomyłki zecerckie: Władysław Szteyner jest i w indeksie, i w biogramie, podany jako W. Stayer; Polikarp Girsztowt — wielokrotnie jako Girsztoft; w indeksie figuruje również A. L. Apuchtin z odesłaniem na stronicę 190, na której tymczasem znajduje się biogram chirurga z XX wieku.

Niemniej jednak w sumie jest to bardzo cenne i pożyteczne wydawnictwo. Również jego szata zewnętrzna jest estetyczna i sprawia pozytywne wrażenie. Książka ma bowiem płócienną okładkę i jest wydrukowana na papierze offsetowym III klasy.

Pozostaje tylko życzyć, aby ta publikacja utorowała drogę podobnym wydawnictwom i aby zachęciła historyków nauki, a może i przedstawicieli innych dyscyplin, do podejmowania podobnych inicjatyw.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Jacquetta Hawkes: *Mortimer Wheeler — Adventurer in Archaeology*. Weidenfeld and Nicolson. London 1982. 387 ss., ilustr.

Autorka książki, Jacquetta Hawkes, jest wybitną postacią w świecie nauki i literatury. Z wykształcenia archeolog, prowadziła wykopaliska, podróżowała, pisała książki i artykuły z zakresu swej specjalizacji oraz mające charakter literacki. Interesowała się też historią archeologii, czego dowodem jest m.in. wydana przez nią w 1963 r. w dwóch tomach antologia tekstów nosząca tytuł: *The World of the Past*. W czasie ostatniej wojny pracowała w War Cabinet Office, a następnie z ramienia Ministry of Education została sekretrem Zjednoczonego Królestwa przy UNESCO. Pierwszy raz wyszła za mąż za Christophera Hawkesa, archeologa, później profesora archeologii europejskiej uniwersytetu w Oxfordzie; w 1953 r. poślubiła J. S. Priestleya, znanego pisarza angielskiego. Wszystkie te dane podkreślają kompetencje autorki, która dogłębnie zna środowisko archeologiczne oraz ma świetnie opanowany warsztat pisarski. Mortimera Wheelera znała doskonale przez wiele lat, chociaż — jak podkreśla — miała niejednokrotnie krytyczny do niego stosunek mimo łączącej ich przyjaźni. Książka została napisana źródłowo, a Jacquetta Hawkes nie tylko zgromadziła relacje ludzi znających Wheelera, nie tylko wykorzystwała jego rękopisy, ale także dotarła do jego korespondencji, często bardzo intymnej, a wymienianej ze znaczną ilością osób.